

1 JULI 1941.

AFLEVERING 3.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

HOOFDREDACTEUR: Dr. JAC. P. THIJSSE, Bloemendaal.

REDACTEUR: Dr. J. HEIMANS, Amsterdam.

Adres Redactie & Administratie: W. VERSLUYS' UITGEVERS MIJ. N.V.,
2e Oosterparkstraat 221/223, Amsterdam (O.).

Postchèque en Giro 15205. Gem. Girokantoor, Amsterdam V. 6482.

Uitgave van W. VERSLUYS' UITGEVERS MIJ. N.V., Amsterdam (O.).

Prijs per jaar f 6,80* bij vooruitbetaling.

(Prijsverhoging toegeslaan door Depart. van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, onder No. 17796, N. P., dato 23 April 1941).

EEN VISCHDIEFJESKOLONIE.

In 1938 hadden de vischdiefjes gebroed in de Markt, een van de mooie valleien in de duinen van Zuid Kennemerland. Ze broedden op een lang laag zandruggetje met hier en daar een stuifplekje, polletjes kruipwilg, veel doode takken, droge duingrasjes, van alles wat. Een bontbekpleviertje had ook zijn nest gemaakt tusschen al het rumoer en bracht behoorlijk zijn vier jongen groot. De vischdiefjes werden wel gekweld door enkele zilvermeeuwen, maar niet heel ernstig.

In 1939 gingen ze dan ook weer welgemoed nestelen op dezelfde plaats, maar ditmaal hadden ze minder geluk. De zilvermeeuwen wachtten, totdat de meeste jonge vischdiefjes hun eierdop verlieten en in het begin van Juni kwamen ze in groot aantal opzetten. In weinig dagen was de heele kolonie uitgemoord, al de jongen.

De vischdiefjes lieten zich niet ontmoedigen en verhuisden prompt naar een andere duinvallei, een van de allermooiste, de onvolprezen Spinnekop. Ze vonden daar ook zoo'n half-en-half stuifterrein, met een paar diepe windkuilen en tegen de flauw

glooiende noordhelling een ijle begroeiing van duindoorn, afgewisseld met helm. Zuid van het stuifsterrein lag een vrij uitgestrekte vlakte met een gesloten dek van kruipwilg, stalkruid, muurpeper en hondsviooltjes en daarachter kwam een vrijwel volledig berkenbosch en het espenbosch, waarvan ik gewaagde in Groei en Bloei van Mei.

Wij hadden niet zoo heel veel gelegenheid in de kolonie te vertoeven, maar het lukte ons toch, om een paar keer in de week, eenige morgenuren door te brengen in het schuiltentje, dat midden in de vischdiefjesstad stond, dag en nacht. De vogels waren er heel vertrouwd mee, schuilden er zelfs graag in tegen zon en harden wind.

Heerlijk was het, in den vroegen zomermorgen daar heen te wandelen, eerst langs de espen, die zich pas dekten met ruig bruinig piepjong gebladerte en dan door het oude berkenbosch met zijn witte stammen en zijn geurig loover. De keverorchis raakte al uitgebloeid en prikte met hooge vruchtstengels, viooltjes bloeiden nog overal, hondsviooltjes. Het ruige viooltje was op zijn nadagen, maar het Zenegroen stak nog frisch zijn bloemenzuilen omhoog. Hier zongen ook nog fitis, tuinfluiters, zwartkop en een volhardende nachtegaal, want het was omtrent Sint Jan.

Inmiddels werden wij reeds begroet door de vischdiefjes. Het was alsof zij voorposten hadden uitgezet, want reeds op een halven kilometer afstand van de eerste nesten kwamen drie of vijf vogeltjes ons krijschend tegemoet, het welbekende verheugende „pierik, pierik”. Als we uit het berkenbosch traden op de stalkruidvlakte, dan was dadelijk de lucht vervuld met booze vogeltjes en dat hield aan totdat Hendrik ons opgesloten had in de tent en rustig huiswaarts wandelde met een wolk van witte vogels om zijn hoofd.

En dan ging weldra het gewone leven zijn gang. Op 17 Juni hadden de meeste nesten nog eieren, maar er waren ook reeds donsjongen. De meeste nesten waren eenvoudig kuiltjes in het zand, sommige hadden een voering van plantenmateriaal. Het aantal eieren was doorlopend drie, verreweg de meeste waren bruin, één op de vijfentwintig blauw; ook nesten met één blauw en twee bruin, of één bruin en twee blauw.

Vogeltjes kwamen aanvliegen met zilverig blinkende vischjes. Ze kwamen uit het Oosten en het werd ons duidelijk, dat al de levendigheid van sterntjesvlucht langs den duinkant berustte op de aanwezigheid van deze sterntjeskolonies in het duin. Behalve die in de Spinnekop kenden wij er ook een bij de Ezelenwei en nog een aan de Gleuf. Vroeger was er ook nog een in de vallei van het Verbrande Huis, maar die is verlaten na twee jaren achtereen geteisterd te zijn door de zilvermeeuwen.

Voor onze kolonie maakten we ons niet zoo heel erg beducht, want een paar keer op een dag kwam een goed schutter de wacht betrekken en daar hadden de zilvermeeuwen gauw genoeg van.

Weldra ging het leven zijn gewonen gang. Op de meeste nesten zaten de vogels braaf te broeden, in enkele waren al kleine, mooi wit met licht bruin-grijze donsjongen, nog vrijwel nestvast. In de lucht een beweging van een aantal vogels, soms meer, soms minder en meestal met heftig gekrijsch, dat bij tijd en wijle op-

eens verstomde. Wij hebben nooit kunnen ontdekken, waar dat mee samenhang.

Vele kwamen aanvliegen met hun vischje en als heel geregeld kon het gelden, dat zoo'n visscher zijn maat opzocht, die op het nest zat en ook dadelijk bij zijn nadering den kop ophief, den bek opende, eventjes behaaglijk schurkte met de vleugels en dan het vischje verorberde. En dikwijls stapte daarna het verzadigde beest uit zijn nest en de andere kreeg zijn broedbeurt. Een enkelen keer weigerde de broedende vogel het lekkere hapje en de aanbrengrer zat een poosje mismoedig met zijn visch in den bek naast het nest en ging er dan vandoor, met visch en al. Er vlogen heel wat sterntjes rond met visch in den bek en het bleek al ras, dat we niet alleen te doen hadden met voeren van gezelschap of jong, maar dat daar in de lucht een spel werd opgevoerd, van achtervolgen en ontwijken, van roof en overgeven.

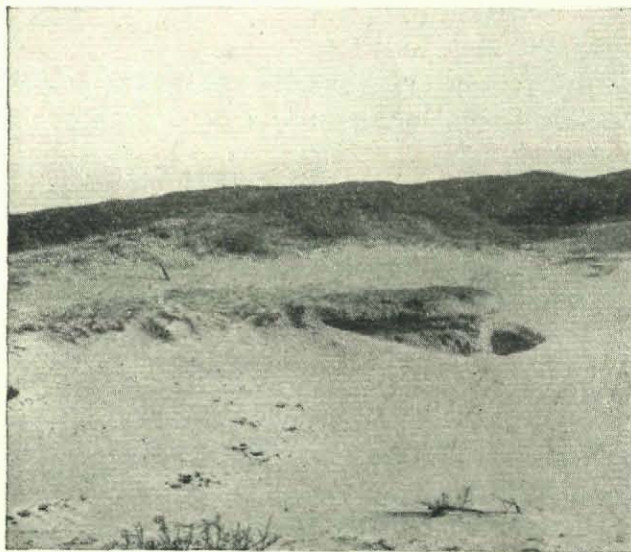
Een bracht een vischje naar zijn nest, maar een voorbijsnelende woesteling sloeg het uit zijn bek. Wat hij daarmee voor had, was alweer niet duidelijk. De visch bleef liggen in het zand tot de rechtmatige eigenaar hem weer oppikte en voerde aan zijn jong.

Veel vogels waren nog niet aan broeden toe, maar speelden het spel van „krijgertje met drie en een vischje”, het voorspel van paarvorming en gezinstichting. Dat doen ze wel lang voor den eigenlijken broedtijd en ook niet altijd op het broedterrein.

Dit is alweer een van de dingen, die je kunt te zien krijgen in Thijsses's Hof.

Enkele van die niet broedende vogels maakten al kuultjes. Daar ging er een zitten in het rulle zand en opeens druk graven met zijn beide achterpootjes. Met groote kracht en snelheid schoffelde hij het zand achterwaarts en omhoog, zoodat het in een breede straal weg schoot. Daarbij liet de vogel allerlei knorrende en blazende geluiden hooren. Zoo iets had ik nog nooit gezien of gehoord. Het gebeurde eenige malen. En vlak bij zoo'n graafmachine zat een andere vogel geduldig te broeden, waarschijnlijk een geduldig, veronachtzaamd wijfje, anderhalf uur aan één stuk, zonder dat er voedsel of gezelschap opdaagde.

Inmiddels kwamen er al meer en meer jongen en ze groeiden wakker op. Het onschuldige zachte baby-pakje werd gaandeweg vervangen door een ruig vlekkelig jeugdkleed. De donkere vlekken vertoonden een aardig patroon en vooral trokken de aandacht een paar vlekkenstelsels aan het achterhoofd, die den indruk gaven van

Het broedterrein in de Spinnepkop.

twee groote duistere oogen. Ze bleven nu al lang niet meer in het nest, maar waggelden rond, de buurkinderen nogal in goede verstandhouding. Ze hielden er ook van om in groepjes bijeen te zitten aan den rand van de stuifkuil of schuilden onder de duindoorns.

De ouders kwamen trouw voeren. Heel duidelijk was het, dat ieder ouder zijn jong en ieder jong zijn ouder kende en het leek ook wel, alsof ieder zijn voederstation had. Tenminste als een jong zich waagde in een vreemd gebied, dan werd hij daar door den rechthebbenden vogel dikwijls allerongenadigst aangepakt, dooreengerameld en weggesleurd. Ja zelfs nog achtervolgd en dan vluchtte zoo'n jong in het dichtste duindoornbosch, dat er te vinden was en werd daar dan ook nog een poosje aangeblaft. Zulke tooneeltjes spelen zich door de heele kolonie af en het is er dan ook een leven als een oordeel.

In het begin van Juli kregen verscheidene jongen al slagpennen, blauwgrijze glanzige staafjes, netjes gerijd. Nu is er tegelijk van alles te zien: eerste hofmakerij, vischjesvlucht, kuiltjes malen, nesten met één, twee, drie eieren, broedende vogels, donsjongen, voederbedrijf, jongen in ontwikkeling tot eerste volwassen kleed.

Op 13 Juli konden veel jongen al een beetje vliegen, hoewel hun staart nog veel te wenschen overliet. Maar ze waren toch al zoo ver, dat ze hun ouders tegemoet konden vliegen, om gevoerd te worden. Ze waren nu ook heel mooi, met de mantelveeren en de vleugeldekeveeren fraai gerand. Ze namen ook deel aan de schreeuwvluchten, maar gingen ook weer graag in troepjes bijeen zitten en nu nog al dikwijls in de stuifkuil. Op 19 Juli zat daar zoo'n troep van vijftien, 's morgens om zeven uur. Als op onderlinge afspraak vlogen ze op, schaarden zich tot een breeden troep en wickten zuidwaarts, vastberaden de wijde wereld in.

Eén jong had al vroeg een kwetsuur aan een vleugel opgelopen en kon niet vliegen. Toch werd hij trouw door de ouden gevoerd. Hij had een schuilplaats gevonden onder een dichten duindoorn en is nog opgegroeid tot bijna volwassen.

Wanneer wij onze schuiltent verlieten, dan kwam natuurlijk de heele kolonie nog erger in opschudding en dan vlogen ze in drie lagen boven ons mee. Allerhoogst, denk ik, de vogels die geen of al geheel volwassen jongen hadden, de middenlaag, die het ook al wel min of meer vertrouwden, en de onderste laag: de ouders van hulpelooze jongen of houders van bebroede eieren. De jongen, die nog niet konden vliegen, verscholen zich ijlings onder de duindoorns of verstijfden in min of meer gunstige posities tegen den grond. Eens stootte ik een halfwas jong op, zoo'n lummel die net pennetjes ging krijgen. Hij liep linea recta op een naastbijzijnd boschje af en ik achter hem aan. Want ik wilde wel eens zien, wat papa of mama zouden doen. En jawel uit de onderste laag kwam een woedend vogeltje krijschend te voorschijn en dreef mij met ongepaste middelen op de vlucht.

Het aantal sterntjes werd nu iederen dag geringer. Op 2 Augustus waren er nog maar heel weinig over.

In dien tijd was ik ook een poosje in den Haag en op een morgen in de tweede week van Juli zat ik onder mijn geliefde paraplu in de Westduinen. Daar zag ik een

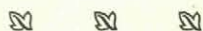
aardigen „voortrek” van sterntjes: éénlingen en groepjes tot vier stuks. Ze vlogen laag, vlak achter de binnenzijde van de buitenste duinenrij. De wind was westelijk en zuidelijk. De vogels maakten handig gebruik van de luchtstroomen langs de wanden van de duinketels. In een uur tijds passeerden er een dikke honderd.

In volgende jaren zijn de sterntjes weer teruggekomen in de Spinnenkop en aan de Ezelwei. Maar hun bescherming kon niet zoo doeltreffend meer zijn en wij kunnen nu aan de wateren van Overveen, Bloemendaal en Santpoort duidelijk merken, dat hun aantal is afgenomen.

Het is te hopen, dat wij, wanneer ooit de Nederlandsche duinen in hun vollen omvang Nationaal Park voor Nederland zullen worden, voldoende maatregelen kunnen nemen, om de verspreide sternkolonies te behouden, want zij zorgen voor levendigheid en schoonheid in een breeden zoom van waterland langs den binnenkant van het duin.

Zonder twijfel kunnen wij dat bereiken.

JAC. P. THIJSSE.

VLIEGEND BOOMSCHORS.¹⁾

. . . . „de satyrs — een wild en onnut geslacht”

Zo ziet ge hem, en zo ziet ge hem niet; in zoverre is hij een echte satyr. Overigens heb ik tussen mijn goede vriend *Satyrus semele* L., de heivlinder, en de baardige bosgoden der Hellenen, niet de minste gelijkenis kunnen ontdekken, terwijl ik hem toch al jaren ken. Hoe ik kennis met hem gemaakt heb? Ik zat bij één van die „bloedende berken” — tafeltjes-welbereid voor allerlei insecten — te kijken, op een warme Julidag. Plotseling maakt zich een stukje boomschors van de sapboom los, een gevlekt iets schiet aan me voorbij, en verdwijnt in het niet. Spiedend doe ik een stap in de richting van de plek, waar ik de flits het laatst gezien heb. Ditmaal verheft een klein stukje van het zandpad zich in de lucht, stort zich op de sapberk, en verdwijnt.

Maar wat is dat daar voor schaduwplek, die niet verklaard kan worden uit schorsknobbels of spleten? Ik wijs er naar met mijn stok, en ziet, naast de schaduwplek klappt iets open, een paar oker-omrande „ogen” worden zichtbaar, verdwijnen, worden weer zichtbaar het wordt me duidelijk, dat hier een vlindertje zit te klapwieken. Ik haal de stok weg; het klapwieken houdt op, en ik kan de vlinder op mijn gemak bekijken. Eigenlijk zie ik niets anders dan een kop met ogen en antennen en één enkel vlak van een merkwaardig getekend, levend bruingrijs — „schorsgrijs” is wel de beste omschrijving. Ik begrijp nu, hoe het diertje zo plotseling verdwijnen kan: de natuur gaf het in deze kleur een passe-partout. De vlinder moet op het kale zand

1) Dit stukje berust, behalve op waarnemingen van mezelf, ook op waarnemingen van Th. Alberda, L. Boerema, D. Caudri, E. Elton, B. Kok, P. Nieuwdorp, N. Tinbergen en W. W. Varossieau. Tekeningen van Hannie ten Have en B. Meeuse. Foto's van N. Tinbergen.